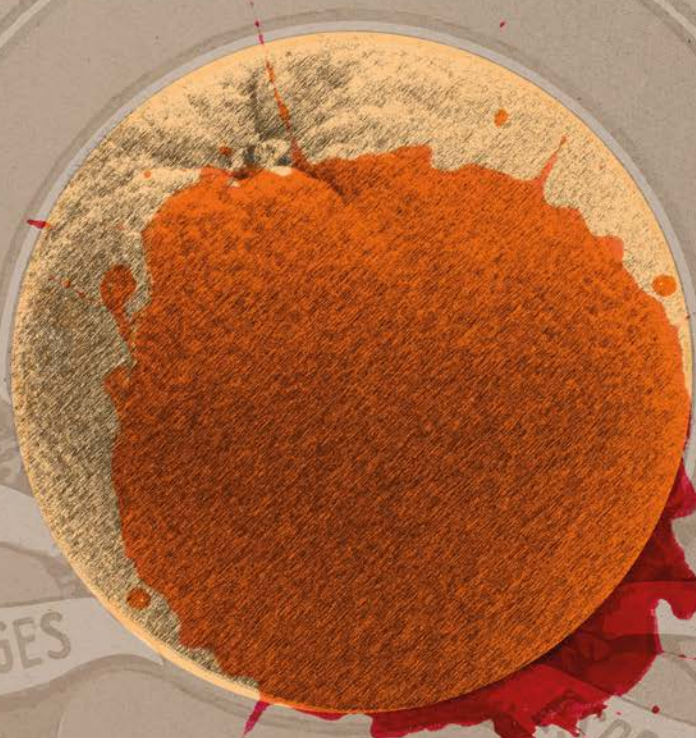

Verena Boos

TARONGES DE SANG

Traducció de Ramon Monton

L'ECLECTICA

ORANGES

ESPAGNE

bromera

I
LES SITUACIONES DEL PAÍS

ZERO
Agost de 2004

N'hi ha set, d'enterrats. De seguida els trauran.

Regna el silenci. Seria un bon moment per fer un descans. Ara baixen els arqueòlegs amb les seves capses de cartró i després la fossa torna a quedar buida.

També per a ella alguna cosa es tanca. Ara se sent completament tranquil·la. Es posa a la gatzoneta i sent el seu propi esgotament. El cel és tan gran i el país tan immens! Passeja la mirada pel sec paisatge, observa com s'aixeca polseguera del terra, sent com el sol crema i el temps s'acaba.

Al fons de la fossa hi ha un ram de clavells amb una foto. Quan pugen la primera caixa, algú entona una cançó i els presents s'hi van afegint, i el seu cant és com si fes reviure els morts. Aquest moment és l'ull d'un remolí temporal que s'estén des del *big bang* fins a la fi dels temps. Aquests seixanta-cinc anys en què els assassins van mantenir la injustícia no seran res més que un lleuger tremolor, una vibració de la capa de la terra.

A la butxaca dels seus pantalons, el telèfon vibra. A través de la tela, busca la tecla corresponent i rebutja la trucada.

No ha apuntat el seu nom a l'àlbum de visitants que han posat damunt d'una taula atrotinada i no ha permès que la filmes-sin en vídeo. Ha de trobar unes altres paraules, en un altre lloc. Quan tot això d'aquí s'acabi, ja trucarà. Potser la rebran bé, aquesta nit es podrà asseure amb ells a taula i trobarà les paraules.

De seguida torna a vibrar el telèfon. S'incorpora i es belluga a l'ombra de les alzines, i en mirar la pantalla del mòbil hi reconeix el número dels seus pares a València. Vacil·la massa estona. Amb prou feines es recorda de les seves veus. Se'n torna cap a la fossa i es pregunta d'on deuen haver tret el seu número.

Si a casa li pregunten què feia aquí, els dirà: hem desenterrat els vostres morts. Hem celebrat la vida dels que hi havia aquí enterrats i la dels qui han continuat vius. Aquí s'hi ha embrutat les mans i per fi ha complert el seu deure. Ja era hora que treballés la terra i construís la seva pròpia casa. Ha de carregar la seva pròpia culpa. Té la sensació d'haver-se tornat més permeable. Ha vençut les resistències, ha estat una feina àrdua, potser per això està tan cansada. És part d'aquesta història i ara l'ha superat.

El telèfon vibra per tercera vegada. Ella s'allunya dels vius i dels morts i enceta la conversa sota les alzines. Es repenja a l'ombra del tronc i contempla com la papallona tatuada de la veu de la seva germana bat les ales.

És un moment difícil.

Al telèfon, la veu s'ennuega, ofegada per les llàgrimes, però això no li fa perdre el to incisiu: Tu sempre estàs malament. Però a la vida no tot gira al teu voltant, maleïda imbècil!

La seva germana ha ampliat el seu vocabulari, aquest no és el seu llenguatge habitual.

I aleshores se n'assabenta.

S'observa la mà i veu que té una unglà trencada. S'ha embrutat les mans però ja és massa tard. El vent arrossega les flors, aixeca polseguera, regira les pàgines del llibre de visites i se n'emporta les paraules. Ell ja se n'ha anat.

LA SITUACIÓ DEL PAÍS

Març de 1939

Què queda: dinamita, munició, fusells defectuosos. Tot cap a dins, al clot. Tres homes a dalt i dos a baix. Ràpid, en silenci. Descarregar les caixes del carro tirat per rucs. A les palpentes, enmig de la foscor. Agafar les caixes del carro, set, vuit passes, després agenollar-se i baixar-les amb molt de compte. La cosa s'acabarà descobrint, però convé que no sigui massa aviat.

Així és com devia anar: un dels bombarders italians que van sortir de Mallorca en direcció a València, va anar més enllà del seu objectiu, no va llançar la seva càrrega damunt del port ni va bombardejar vaixells o cases de pescadors ni el carrer de la Pau, sinó que va impactar terra endins. D'això només fa unes quantes setmanes, però sembla una història d'una altra època. Una bomba caiguda del cel clar. Va destrossar la prima capa d'herba i va fer saltar les pedres en totes direccions. Al fons, una capa compacta d'argila va contenir la violència de l'impacte.

I si la va contenir una vegada, podia servir de contenidor una altra vegada. Hauria estat millor enterrar-ho al bosc, així ho podríem anar a buscar quan calgués. Els altres s'hi van oposar. Ens hem de desempallegar de tot això, ara mateix, ho fem al forat que hi ha als camps i ho fem volar. Ningú ho ha de trobar, ni els nostres ni els altres. Els soldats republicans ja fugen travessant el Pirineu. França i Anglaterra han reconegut Franco, als llibres d'història constarà ben aviat una altra data per al final de la guerra, però al seu llibre de la derrota figura la data del 27 de febrer de 1939.

Ningú parla. Tots tenen por. Ja no confien ni en els pastors, ni en les ovelles, ni tan sols en la terra. Les rodes gemeguen pel pendent. Ell s'asseu sota les alzines, amb la camisa que se li enganxa a l'esquena. Espera fins que està segur que el ruc se n'ha tornat a l'estable i els camarades són a casa seva. Ells tampoc no hi confien, però ell estava disposat a dur a terme aquesta missió. Fa unes quantes nits, a la porta de darrere va aparèixer Manolo, un amic dels estius d'infantesa, un amic que necessitava un home. A ell, d'altra banda, li podia anar bé una aventura. Córrer aquest risc era la seva venjança per la desesperació, pel seu pare i el seu fill i els seus germans, per aquesta vida que el retenia aquí.

El silenci tensa el timpà com la tensió baixa. De mica en mica, la remor del vent i la remor dels animals entre les herbes es barregen amb el grinyol de les seves sabates. Una caravana de pins i alzines a la carena es retalla contra la superfície grisa del cel. La immensitat del paisatge mostra una lleugera inclinació. Cap amunt hi ha el bosc. Cap avall, una granja.

No hauria de ser aquí. No en aquest poble, no en aquesta època de l'any. València és plena de soldats, polítics i funcionaris que esperen ser evacuats. Només ells s'atrinxeren a les muntanyes. Els seus pares no entenen que ni la guerra ni el que vindrà després és més perillós a València que aquí.

Aquí es pensen que estan segurs. El poble és el poble. No responen quan els pregunta què se'n farà d'ell i del despatx de València. Ni quan els demana de què viuran, si pensen tornar a plantar vinya, com els seus avantpassats. No creuen que la púrria de Franco també els trobarà aquí, en aquest racó de món de les muntanyes, i que els esclafarà amb les seves botes. La guerra gairebé ha fet tornar boig el seu pare. Un fill destrueix en nom de Franco el que la República ha construït amb tant d'esforç. L'altre va acabar com havia d'acabar, però de què els serveix, això?

Ell és l'únic fill que li quedava al seu pare, i això el reté. Ells somiaven París; Julia, l'alta costura; ell, la Sorbona. Troba a faltar els seus germans i no es veu amb cor de marxar.

S'aixeca i s'espolsa el fred dels braços i les cames. Sospesa la granada amb la mà com un llibre feixuc, una lliura de nitramita. Fa tres anys encara només tenia llibres al cap, i va sobreviure a la guerra pensant i escrivint, li van haver d'ensenyar com es treu el fiador.

La mà li tremola. Tant de bo que la potència de l'explosió sigui suficient per destruir-ho tot i no li calgui utilitzar la reserva per fer volar el que hi ha soterrat al fang de la capa freàtica. L'anella es desprèn fàcilment. Des del costat del cràter mesura la distància que el separa del bosc. Apunta i llança la granada.

L'estrèpit és grandíols com el dels petards de Sant Josep. Tres anys destruïts en una sola explosió. L'ona expansiva el llança cap al bosc. Els arbres brillen amb la resplendor de l'explosió i ell deixa anar un crit de joia.

II
RECONEIXEMENT

LA PRESSIÓ DE LES SEVES MANS

Agost de 1990

Ve o no? Irene, el xofer, el sol del migdia i ella. Esperar si ell també ve. La calor de l'estiu és feixuga, s'arqueja damunt l'asfalt i el liqua pels costats. També liqua els sorolls, un cotxe, fragments de cançó, «around the world ya ya ya», passa de llarg. Maite s'estira l'escot de la brusa per ventilar-se una mica la pell, però això tampoc l'alleuja. Amb prou feines hi ha gent pel carrer. És l'hora de dinar. Un gos pixa en una palmera, els petits tubs de reg del tronc estan secs. El xofer ha aparcat en doble fila i bloqueja un carril. Irene acosta el rostre a una sortida de l'aire condicionat. El xofer és a fora, sota el sol, amb les mans a l'esquena. Com que Maite no s'asseu al cotxe, ell tampoc no ho fa.

Havia estat com sempre. Hauria pogut ser més fàcil. Però Maite ha volgut que ell sabés que no havia anat al Colegio Español Santiago Apóstol i que s'havia inscrit a la ciutat universitària. Per això, el seu últim matí a casa va ser com sempre. Havia descarregat la màquina damunt la taula i havia fet dringar els coberts. S'havia sentit la potent veu paterna i la seva estrident veu de filla. Irene estirant el seu coll esquifit entre les espatlles. La mirada de la mama dirigida a ella, sempre a ella, i les seves paraules imperatives:

—*¡Teresa! ¡Ya está!*

El seu pare va llançar el tovalló al plat, on el lli es va impregnar d'oli d'oliva. Es va aixecar i se'n va anar, i ella va sentir tancar-se de cop la porta del dormitori mentre sa mare pescava el tovalló d'aquell bassal verd daurat.

Almenys sa mare encara no l'havia anomenat María Teresa. María Teresa era el grau màxim d'alarma per part de sa mare i l'estat

normal per al seu pare, que insisteix a mantenir el nom doble i tan catòlic passi el temps que passi. A Irene li és igual i s'ha acostumat a la forma abreujada del seu nom de la mateixa manera que sempre es podrà acostumar al que sigui. Algun dia es casarà i es posarà sota la tutela d'un altre home. El seu germà gran pensa com el pare i naturalment l'anomena també com ell, l'altre fa tant de temps que va marxar i ve tan poques vegades que és indiferent com l'anomeni. Maribel no pren partit per ningú, i li diu simplement *hija mía* o *mi niña*. En canvi, sa mare almenys prescindeix de la Verge Maria.

Va dirigir una mirada penetrant a Maite.

—I què? —va dir, repetint la pregunta de Maite, com si la imités. Irene va deixar anar una rialleta. Encara no havia tornat a amagar el coll entre les espatlles.— I tu calla! —El to militar sempre funcionava millor amb Irene.— Ho dius de debò? Però es pot saber en què pensaves?

—Tots els estudiants hi viuen. Amb la beca Erasmus hi tens una plaça de manera quasi automàtica. Allà viuen junts els estudiants alemanys i els estrangers. Hi ha un ambient internacional, molt més barrejat.

I no hi ha cap mena de control. No vol viure en una residència espanyola. Quan finalment arribi a Munic, en una època tan emocionant com aquesta, no pensa enclaustrar-se en una mena de convent on cada dia hauria de participar en l'eucaristia i on està prohibida la música a les habitacions. Per això li valdria més quedar-se on és.

—Però tu per què hi vas, per aprendre alemany o per la barreja internacional? Digues!

Maribel va desaparar taula. Maite va remenar el cap i va agafar el seu plat. Sempre portava ella mateixa el plat i els coberts a la cuina. Una vegada el seu pare va dir, fent broma, que llavors tampoc no hauria de poder menjar-se el que Maribel comprava i cuinava, i Maite va escopir al plat el que tenia a la boca. A partir d'aleshores va comprar pa sec a la botiga de la cantonada, però igualment s'havia

d'asseure a taula a menjar amb ells. Maribel, que al capdavant era el centre de la discussió, no entenia la seva actitud, i de tant en tant li donava d'amagat una taronja o un entrepà. Finalment, la mama va fer sentir unes quantes de les seves paraules imperatives i des de llavors Maite podia tornar a menjar el que portaven a taula però Maribel no l'hi podia servir i ella mateixa havia de tornar el plat i els coberts a la cuina.

—No te'n vagis encara, que t'estic parlant! —Maite es va quedar dreta amb el plat i el got a les mans.— I fes el favor de no girar els ulls en blanc! N'hauríem pogut parlar. —Els coberts van dringar damunt del plat. A Maite li va fallar la veu. Detestava perdre el control. El ganivet li va relliscar del plat.

—Que n'hauria pogut parlar amb tu? Ell es va encarregar de buscar-me l'allotjament per mitjà dels seus contactes amb l'Opus o què sé jo. A mi ningú em va preguntar res! A mi ningú em pregunta mai res!

—Això no és cap confabulació, Teresa. La veritat és que esteu en paus. Ull per ull. Cap dels dos parla i cadascú fa el que vol. Tu no ets ni una mica millor, que ho sàpigues.

En canvi, ella procurava per tots els mitjans ser diferent. Només reaccionava a les ordres del seu pare, tot i que no ho feia de la manera que ell esperava. I això que li agradaria molt ser més pacífica. Si almenys sa mare es posés a favor d'ella, ni que fos una sola vegada.

—Tu tampoc no em vas preguntar res. —La pressió de la ràbia li va omplir els ulls de llàgrimes.

La mama encara li va cridar:

—I allà viuen junts nois i noies?

Maite va tancar de cop la porta de la cuina i s'hi va repenjar. Li va semblar sentir que algú tocava l'ase, com si Maribel la volgués renyar, però no n'estava segura. Maribel continuava endreçant la cuina. Doncs res. Tots semblaven alegrar-se que se n'anés.

–Es pot saber on són? –Maite no es gira cap a Irene. Una Blancaneu amb els llavis de cirera. Se'ls pinta de color vermell llampant. Si ella mateixa ho fes, el seu pare diria que semblava una puta, i li ordenaria que s'eixugués de seguida els llavis. Maite es queda dreta al sol i acluca els ulls. Una gota de suor li llisca entre els omòplats. Amb la llengua s'empeny el xiclet cap a l'altre costat de la boca. Si ell mira per la finestra, vol que la vegi allà palplantada, esperant.

L'entrada de la casa és oberta. A les profunditats d'aquell forat negre, al final del vestíbul, passant per davant de la cabina del porter, pujant per l'escala sinuosa, al costat de la caixa de l'ascensor, darrere d'una porta massissa de fusta polida que ell sempre tanca amb tres forrellats, el seu pare lluita amb si mateix.

Maite mira cap amunt, com si la decisió es prengués a la finestra. Doncs que es quedi allà on és. Es cargola un floc de cabells fins que el dit se li torna violeta.

–Si no baixa de seguida, haurem de marxar. Perdràs el tren!

–La seva germana té raó, *señorita María Teresa* –diu el xofer. Vint anys i formal com el primer dia.

–Et pots saltar uns quants semàfors.

S'estira un rínxol i s'aixeca els cabells per damunt del clatell, però no passa ni una mica d'aire. Després escup el xiclet.

Si fos per ella, hauria agafat una maleta menys. Però el seu pare es deu pensar que Alemanya és com Sibèria.

No devia tenir ni idea del que comporta comprar roba per a un hivern rus en ple estiu. La dependenta dels grans magatzems va treure un veritable horror del magatzem, era impossible un hivern tan espantós que justificués posar-se un jersei com aquell.

–Mama, si us plau.

–Ens el quedem.

–Mama, fes el favor. Dona'm els diners i me'n compraré un a Munic.

—Ho pots fer igualment. No et posis així. Ho fa amb bona intenció.

La seva mare sempre es comportava així: si ell volia un jersei que abrigués, ella comprava un jersei que abrigués. Segurament ni es preguntava què pensaria ella mateixa si pensés. Va tancar la sivella daurada del seu moneder, i el seu esmalt d'ungles feia joc amb el color de la bossa. El jersei va anar amb elles fins a casa, va travessar la calor de juliol fins aquella casa amb les persianes tirades, el van plegar de nou i el van afegir a la resta de la roba d'abric per a Munic. De totes maneres, Maite va ser prou eixerida per ficar-lo a la maleta i, un cop allà, desempallegar-se'n.

Així doncs, anava ben carregada de roba d'hivern, resultat de la insistència del seu pare. També s'enduia llibres i aquell enorme diccionari que es deia *Langenscheidt*, un nom que continuava sent un embarbussament després de fer el batxillerat al Col·legi Alemany. El seu coixí preferit. Una capsa de sabates plena de llimones que Maribel havia embolicat curosament amb paper de diari. A més, li havia promès que aviat li enviaria taronges i procuraria que anessin ben embolcallades amb paper de seda. També duia pernil, xoriço i botifarra. Un gos perdiguer s'hi tornaria boig.

Finalment, ha de trucar perquè almenys sa mare l'acompanyi fins a l'estació. Llavors, sent que es tanca la porta metàl·lica de l'ascensor. El xofer obre la porta de davant i espera instruccions. La mare surt corrent de la porta de l'edifici, bella com una diva dels anys cinquanta, com Ingrid Bergman tal vegada, però potser no tan àgil, al capdavant el pare tampoc és Cary Grant. Mentre s'afanya, s'agafa el vestit de flors i un floc de cabells se li desfà del pentinat. Es dirigeix cap a Maite. Maite puja al cotxe i es queda al mig del seient.

A l'entrada de la casa apareix el seu pare. Recorre amunt i avall la vorera amb la mirada, com si inspeccionés el terreny i tinguessin temps de sobres. Fa un senyal amb el cap al seu xofer. El seu vestit

d'estiu de color clar li queda tan bé com si realment fos Cary Grant. Té una arruga entre les celles però la resta es veu ben planxat. Amb un moviment perfectament calculat, s'asseu al seient del costat del conductor. Des del seient de darrere, Maite li observa l'orella, els pèls grisos que se li cargolen al pavelló. Ell treu una pinta de la butxaca i es repassa el pentinat. A ella li agradaria escopir-li al clatell o clavar-li una patacada perquè uns quants flocs de cabells li caiguessin cap endavant. De cua d'ull, observa que la seva mare s'aparta els cabells del front i s'adona que li posa la mà damunt la seva. El xofer prem l'accelerador.

–Mira que si acabo perdent el...

Sent un dolor agut. La seva mare li pessiga el plec de pell entre l'índex i el polze fins que està segura que Maite ja no dirà res més.

A l'estació, tot ha d'anar molt de pressa.

–Hauries d'haver agafat un avió.

–Mama! La por de volar no té res a veure amb la quantitat d'equipatge. Ho aconseguiré.

–Agafa un taxi quan arribis a Munic.

Maite es cargola uns quants rínxols.

–No pateixis –la seva mare li tusta la mà, l'agafa pel braç i Maite sent la seva veu prop de l'orella:

–Cuida't molt, *mi vida*. Espero que els teus somnis...

Mentre s'abracen, Maite sent el perfum que sempre ha estat el mateix, i percep una coïssor al coll. La mà delicada i plena d'anells d'or de sa mare, un sobre canvia de mans. Mentre Maite se'l fica a la butxaca dels pantalons s'avergonyeix de les llàgrimes que no pot contenir, després els altaveus emeten sorollosament l'últim avís per pujar al tren cap a Barcelona.

El seu pare se li acosta i l'agafa per l'espatlles. La distància d'un braç els separa. Podria ser perfectament el seu avi. Maite no el mira directament als ulls. És gairebé tan alta com ell. No entén què

deu veure mirant-la d'aquella manera, segur que no es deu sentir orgullós. Per què se n'hauria de sentir. Ella tampoc no se'n sent.

–Cuida't –li diu. Ella assenteix amb el cap i li aguanta la mirada un moment.

–Aprofita el temps. –Ella torna a fer que sí amb el cap.

–I torna. –Ella es mira les sabates.

–Que Déu t'acompanyi.

I el que no podia faltar. La pressió de les seves mans a les seves espatlles. Finalment, la deixa anar.

EL QUE QUEDA

Agost de 2004

Pujar i les portes es tanquen. Fins i tot la nit de més insomni desemboca en algun moment en un matí, el taxi espera davant de la porta de la casa i porta Antonio a l'estació. I de la mateixa manera que vas venir, ara emprens el viatge de tornada. Aquest pensament s'interposa en el camí d'Antonio, inexorable com les feixugues portes oscil·lants, quan entra a l'estació central de Munic.

Volia fer aquest viatge amb tren. Com si encara pogués deixar oberta aquesta decisió, com si no fes temps que s'havia escapat del seu control. Precisament tu hauries de saber que no es pot baixar d'un tren en marxa.

Ha estat a punt de perdre l'equilibri.

Hauria d'haver agafat el bastó.

Antonio es repenja a la barana de la sortida del metro, per no haver-se d'agafar a la seva nora i li diu, per omplir aquella pausa: això és tot el que ha quedat de l'antiga estació.

Tu i la teva estació. Què vols dir, exactament?, pregunta Margot.

Els dos arcs de l'esquerra. Mai no m'hi havia fixat, diu ella. Les últimes restes de parets, els totxos petits com peces d'un joc de construcció enmig dels immensos panells de la nova estació.

Ell encara havia vist l'antiga estació d'estil italià i tota la pompa feixista, encara que no s'havia fixat gaire en el decorat en honor del Führer, més que res perquè aleshores tenia una mica de pressa i havia de procurar sortir d'allà al més aviat possible.

Anys després, l'estació ja no existia i Hitler tampoc. Després de la guerra, Julia va venir amb el nen del camp de refugiats d'Angulema, i va veure Munic amb ulls que conservaven a la retina la

imatge d'un sud de França encara intacte. Van arribar a un paisatge de ruïnes, restes d'edificis i xemeneies aïllades, roques calcàries i una estació que no era més que una carcassa incendiada. Il·luminada pel sol del vespre, l'estructura d'acer projectava la seva ombra a les restes de la façana, on havia quedat una estàtua solitària dins de la seva fornícula. Runa com grava escampada. Després de la Guerra Civil, durant la seva fugida, havien passat per Barcelona, i allà van veure unes quantes cases destruïdes, però la imatge global de la ciutat es conservava. Aquí, a Munic, ja no hi quedava res, i la gent recollia amb vagonetes el que havia estat una ciutat, pertot arreu hi havia coberts de fusta i parets de taulons, cartells cap a la dreta i cap a l'esquerra que Julia no podia entendre i que semblaven com indicadors que duïen a la perdició.

Aleshores Julia ja hauria pogut anar en la direcció contrària, perquè s'havia cregut les falses promeses de Franco, en el sentit que qui no tingués les mans tacades de sang no havia de témer res. Havia escrit cartes a Antonio des de França suplicant-li que tornessin. Però el pa blanc de Franco no era per a gent com ell, i precisament una granja alemanya era el lloc més segur. En comptes de venir cap aquí, hauria pogut anar a Barcelona o València, a aquella estació plena de torretes, merlets i cercells de flors de tots colors, en aquella majestuosa borraixera cromàtica, on una paret de mosaic plena de fulles i pètals de rosa desitjava «*buen viaje*», en aquell vestíbul d'una bellesa exagerada on compraves els bitllets en taulells de fusta tornejada, on els llums es reflectien a les rajoles del sostre i al marbre del terra i on t'asseïes en bancs que envoltaven columnes que semblaven arbres, sota taronges de ceràmica i amb la il·lusió que aquí l'estiu no s'acaba mai. Julia creia que Espanya hauria estat possible, però se'n va anar amb ell, a Alemanya, on els ponts d'acer s'interrompien a mig camí, on tots els vidres estaven trencats i la vida era com en blanc i negre.

La sensació d'impotència et deixa sense respiració.

Margot s'atura: ves a poc a poc.

Però a aquest pas no arribarà mai al maleït tren.

Els ulls d'ella li diuen: agafa-t'ho amb calma.

Per a ell, la dona del seu fill sempre serà aquella noia adolescent que aquell cop se li va acostar per darrere al banc cantoner, el va abraçar i li va dir: doncs si Julia ja no et vol, jo em casaré amb tu. Durant un compàs de silenci incòmode, ningú va dir res, després el seu pare li va tustar les espatlles, Margot va intuir que havia anat massa lluny i va panteixar, avergonyida. Pau es va aixecar del banc cantoner, va deixar enrere els que hi seien i va desaparèixer, ningú no va poder comprendre la seva irritació, i Antonio no va entendre el seu fill fins molt més tard, quan Margot ja no era una nena. Ella va venir a estudiar a Munic, Pau no va parlar gaire del fet que Margot s'havia convertit en el seu amor i sempre ho havia estat. Hauria pogut esperar que la nena es convertís en una dona i la companya de jocs, en una companya per a tota la vida, però llavors, en aquella cuina rústega, aquella frase li havia sonat com una mena de traïció.

I d'un dia per l'altre, Pau se'n va anar com ho havia fet Julia anys enrere. Semblava que duguessin a la sang aquelles partides abruptes. Ningú no va preguntar mai com se sentia Antonio, excepte tal vegada Margot. Ell va conservar el pis perquè era l'única cosa estable que podia oferir al seu fill, ja que tantes altres coses no semblaven dignes de la seva confiança, començant per uns pares que havien seguit camins separats, ell mateix havia agafat aquell tren el 1940, pujar i les portes es tanquen, llavors Pau no tenia ni tres anys, i més tard Julia, en aquell maleït any 1956, va agafar un tren que anava en la direcció contrària i amb el qual va refer el camí de tornada passant per Ulm, Stuttgart, Estrasburg i París. Però Pau anava seriosament amb Margot, perquè per a Pau tot a la vida era seriós, i quan el petit Carlos va venir al món Antonio es va buscar un pis per a ell sol, i ja no es va emportar el llit de matrimoni.

Pujar i les portes es tanquen. En tot això pensa al vespre mentre seu tot sol en aquest pis al costat de la finestra amb un got d'Utiel-Requena a la mà. A la crestallera, el merlot de sempre saluda el dia amb el seu cant. Ell anomena Romeo aquest ocell, encara que cap Julieta us esperi a cap de vosaltres. Esdeveniments llargament oblidats tornen a ocupar espai. De sobte, el cel es va omplir d'ocells. Pujar i les portes es tanquen, hi penses a la nit al llit quan el cap no s'adapta al coixí i els llençols et pesen. No hi ha ningú que pugui sentir els teus sospirs, de manera que poses lentament els peus a terra, ja fa temps que no balanceges les cames per sortir del llit, poses a terra un peu darrere l'altre i esperes que et passi el mareig i que l'aire de la nit t'eixugui la por. T'acostes als ulls el despertador i les seves agulles de color verd clar et subdivideixen la nit en fragments. Després, confies en la resistència de les teves articulacions. Les fustes tenen un tacte fresc sota els teus peus, però encara són més fresques les rajoles de la cuina. Davant de la finestra hi ha el til·ler al silenciós pati interior, obres els vidres de la finestra, primer els interiors, t'has de concentrar en cada moviment, perquè cada cop costa més, com un infant que aprèn a fer servir les tisores. De totes maneres, no t'agradaria tornar a començar com un infant, no en aquesta vida. Primer els de dintre, després els de fora, el costat dret de la finestra, que tu recordis, sempre s'ha encallat. Des de la finestra, dues, tres passes fins al tocadiscos. Fa setmanes que hi ha posat el mateix disc. Sense mirar saps la distància correcta que ha de recórrer el braç fins a arribar al disc. Se sent un cruixit com de llenya menuda cremant i després sona la música. Si ara mateix passés algú pel pati, sentiria lleugerament a través de les fulles del til·ler el cant d'una dona i veuria un reflex de llum al got de vi a l'ampit de la finestra. Acostes la cadira a l'aire de la nit, sents cada relleu de l'entramat del cistell, mai no has estat rabassut però ara ja no hi ha res que suavitzí les impressions. *When I am laid in earth. Remember me.* Què queda, què queda d'una vida? Deixes que la música et pugui al tren, que t'enlairi per damunt del terra cap a la

lleugeresa incorporària i alliberada de la tristesa. *Forget my fate*. Pujar i les portes es tanquen. El viatge d'aleshores i aquest viatge d'avui. El retorn amb el pare, després de tants anys. Has descrit cercles molt amplis, però te'n vas separar mai? *May my wrongs create no trouble*. El que ningú no veu i ningú no pot sentir: el que has fet i tot el que has deixat. La ignomínia d'haver fugit. Aquesta gent que simplement va tornar al tren. La música t'assegura que hi ha un nucli indestructible. Un últim lloc inabastable per a les fúries del món. Davant de la finestra el til·ler, davant dels teus ulls aquest tren i aquesta via, i continues sentint l'aletieg dels ocells com si fossin explosions. *Remember me, but forget my fate*. Obres una mica més els vidres de la finestra. L'aire de la nit calma, però la por es queda.

Margot s'afanya cap a la bústia, agafa alguna cosa de la junta escolar i la seva jubilació, Antoni la sent només a mitges i li respon distret, continua escoltant els sons.

De vegades es pregunta si llavors, quan es va tornar a quedar sol, no hauria pogut tornar a la granja. Li haurien ofert aixopluc per segona vegada. Hi hauria pogut viure de manera legal, no deshonest, fent-se passar per francès, com durant la guerra. Mai més no s'havia tornat a sentir tan satisfet com allà, al camp. No hi ha cap altra època de la seva vida que brilli tant a la seva memòria, tot i que, abandonat per tothom, va haver de viure a casa d'aquesta família de camperols estrangera i havia de treballar de sol a sol tot el dia en la solitud més absoluta. I llavors va venir Julia. Antonio havia esperat amb impaciència la seva arribada i havia estalviat per comprar-li una pilota a Pau i un xal per a ella. A causa de Julia s'havien traslladat a Munic, abans de la reforma monetària. Julia volia viure en una ciutat de veritat, encara que no en quedés gran cosa, i no volia saber res de problemes per accedir a un habitatge ni de restriccions per a l'entrada d'estrangers. No havia fet tot el possible per conservar-la?

Antonio redreça l'esquena. T'has de mantenir ben dret. Mantenir-te ben dret encara que els records arribin com els trens en aquesta estació. Mantenir-te dret i no trontollar. Com els trens, els records tenen una estona limitada per quedar-se, arriba un moment que han de marxar, deixen les seves olors i els seus sorolls, porten gent i se l'enduen un altre cop, i no sempre li produeixen la mateixa coïssor que Julia. Ella el va deixar, i ell la va tornar a acompanyar fins al tren. Llavors, aquesta estació era una obra en construcció, oblidada per la història i sorollosa, mentre que la seva vida en aquell precís moment anava de baixada. Julia li va tustar el pit amb un dit i va pujar al tren que s'esperava. Se sent el punt del contacte i quan el tren es posa en marxa és com si ella tingués la punta d'un fil a la mà i l'anés estirant de mica en mica, punt rere punt, fibra rere fibra, fins que no en quedés res més que un borriçol a terra.

Havia anat a Munic per Julia, però finalment s'hi va quedar per Pau. I més endavant va resultar que ell precisament volia quedar-se a prop de la filla dels camperols, però no n'havia dit mai ni una paraula. Pau observava en silenci com ell s'esforçava per teixir alguna cosa nova a partir del borriçol. Antonio havia pres una decisió contra el seu pare i a favor del seu fill, i ell es va acostumar a obviar-lo a la seva vida. Va començar a protegir aquesta vida i a eliminar qualsevol rastre dels seus orígens. Paul va començar a escriure el seu nom de la manera en què sempre l'havien anomenat els alemanys, com si es pogués etiquetar de nou una persona. Però això va ser la llibertat de Pau, precisament la llibertat per la qual Antonio l'havia portat d'Espanya com un paquetet prop del seu cor, allà li haurien arrabassat el seu nom català com si li arrenquessin la pell i l'haurien convertit en un Pablo. A l'Oktoberfest, aquest Paul no es distingia dels seus amics, ni per l'aspecte ni segurament per la quantitat de cervesa que podia arribar a beure, fins i tot va aconseguir uns pantalons de cuir. S'havien convertit en dos perfectes bavaresos, Paul

i ell, el Toni dels mercats de Munic, i havien adoptat el caràcter taciturn de molts altres alemanys.

Pau havia de tenir més oportunitats i una vida millor que el seu pare, que tot i ser també intel·ligent, només havia treballat amb les mans durant tota la seva vida. El capellà havia procurat que el noi anés a l'institut. Al sacerdot ni se li va acudir que no tenien res a veure amb l'Església, els espanyols havien de ser catòlics, tots, i Antonio no va fer res per desmentir la seva creença: si podia ajudar el noi a obrir-se camí, ja li semblava bé. El que passa és que després va triar una especialitat precisament manual, però no hi havia res a objectar. Ara la seva fàbrica es veu des de la granja i també ha aconseguit la filla dels camperols. Així, almenys Pau ha aconseguit realitzar el seu somni, i això ja és alguna cosa.

Un ull li plora. Potser se li ha ficat una pestanya a dins. A més, Antonio torna a veure-hi malament. S'espera fins que el seu cos es tranquil·litza i el dolor el va abandonant. Les parets divisòries s'han tornat primes, i les fronteres entre els records, entre els anys, entre els vius i els morts, tot comença a barrejar-se.

Si no fos intel·ligent s'hauria quedat al tren. Hauria mort en aquell Reich sota un bloc de pedra, o en aquestes escales, o a la tanca electrificada, hauria sortit per la xemeneia com els altres. El dolor d'haver sobreviscut és un vell conegut, tossut i torturador com el reuma. Es pot envellir molt, fins i tot amb reuma.

Deu fer mesos des de l'última vegada en què va estar a l'estació. On hi ha les màquines expenedores i on venen andròmines, li ve el record de com era el vestíbul. Julia arriba el 1946 enmig del caos de la destrucció i s'acomiada el 1956 en un vestíbul nou de trinca. Uns quants anys després, això s'omple de treballadors estrangers, de gent de països meridionals com ell mateix, Antonio els veu com volten i fan broma o es miren les puntes dels peus. Es trobaven als taulells on es venien els bitllets, el vestíbul no era tan bonic

com la plaça de l'ajuntament o com una Rambla, però allò era millor que res, la via era un cordó umbilical de retorn cap a casa, ningú ho va expressar, però tots se sentien paralizats de nostàlgia, encallats, arrossegats per una sensació de vaivé. Ell compartia la seva enyorança de la llum del Mediterrani, del cant dels grills i de l'escalfor del sol damunt la pell, de l'olor de les gambes amb allada i del gust dels tomàquets realment madurs. En aquest sentit, allò de la ciutat més al nord d'Itàlia sonava com un acudit. Antonio ajudava com podia els qui venien a treballar i amb una mica de sort eren rebuts de manera agradable. Va córrer la veu que hi havia algú que coneixia la zona i dominava la llengua, i el seu nom figurava a les cartes i als papers de les butxaques dels pantalons dels millors vestits que tenien, amb els quals els seus compatriotes es presentaven al nou país.

Primer arribaven a un edifici annex de l'estació, els pocs espanyols i de moltes altres procedències, i Antonio es preguntava si els oferien la mateixa gasòfia que l'estiu de 1940, quan va arribar amb vint anys, aquell últim àpat amb patates que havia menjat abans que el tren se n'anés sense ell. Vint-i-cinc estius després, el seu net va fer les seves primeres passes en mans italianes i gregues i Antonio va poder veure com s'estovaven els individus més durs. Ell mateix ja havia deixat enrere aquelles feines més dures, però sabia exactament el que era descarregar caixes al mercat a les tres de la matinada. Els alemanys ja feia molt de temps que havien oblidat les seves bandes de música i els seus comitès de rebuda i menyspreaven aquella gent escandalosa de cabells foscos que pul·lulava per les seves estacions i que ja feia massa temps que vivien al país, durant el dia tenien massa temps i no volien limitar-se a descansar a la residència. Els alemanys no recordaven o no volien recordar que aquesta gent empobrida venia a treballar perquè els aliats no havien alliberat Espanya del feixisme de la mateixa manera que havien fet amb Alemanya. Van preferir una dictadura feixista però estable que un govern del Front Popular. Però com que havia arribat al

poder el feixista Franco, els americans van negar als espanyols el dret d'accedir al Pla Marshall. I això certament va ser una actitud conseqüent. *Muchas gracias, Mister President.*

Margot se li agafa de braçet. Anem-hi?, li pregunta.

És una pregunta que gairebé fa riure. És clar que s'han de posar en marxa, perquè si no li valdria més estirar-se a terra i no fer res més. Qui es recordaria d'ell, de la seva vida i del seu pare? Encara té temps i un llarg camí davant seu.

En principi, no s'havia proposat tornar a Espanya, perquè pertanyia a dos països tot i que en realitat no formava part de cap dels dos i parlava dues llengües però cap de les dues correctament. L'Espanya que ell considerava seva va deixar d'existir quan ell tenia vint anys. S'havia enfonsat, el cordó umbilical havia estat arrencat, i l'únic que en quedava era una ferida mal curada. Antonio ha viscut en alemany durant tres quartes parts del seu temps. El seu fill ha crescut en alemany, i l'alemany ja pertany al seu net. El que s'havia proposat era passar encara uns quants anys bons a Munic. Esperava que Carlos recordés on volia ser enterrat, per assegurar-se'n també ho havia dit a la seva dona, en qui podia confiar pel que fa a aquestes qüestions. Havia organitzat els detalls del seu enterrament amb els nets, no pas amb Pau: Pau no vol ni sentir parlar de la mort. Es manté allunyat de tot i, de fet, tampoc no ve en aquest viatge. Antonio estava disposat a abandonar, però ara tot es torna a posar en marxa. Aquesta és l'esperança: que les coses tornin a voler saber alguna cosa de tu, que les finestres es puguin obrir més fàcilment i facin la partida més fàcil, quan arribi el moment. La bomba encara funciona.

De la mateixa manera que vas venir, emprens el viatge de tornada; això és absurd, per descomptat. El viatge d'avui és diferent del de 1940 i dels altres que ha fet durant tots aquests anys, els seus viatges de negocis en relació amb la fruita i la verdura, al principi

amb el vell Audi, en algun moment Munic-València amb l'avió i més cap al sud, fins a Almeria. Antonio vivia del fet que paisatges sencers desapareguessin sota lones de plàstic, trobava espantoses aquelles extensions, però igualment hi feia negoci i actuava com si tot allò no tingués res a veure amb ell, com si fos un altre amb el seu nom qui viatgés i negociés en el seu nom. Com si fos un altre el qui tenia por. L'únic que eres tu va ser qui va anar a visitar la tomba de la mare.

Antonio va haver d'esperar una oportunitat per visitar la seva tomba. La notícia de la seva mort s'havia endarrerit uns quants mesos i li havia arribat al camp de refugiats, tot i que no va arribar a saber de què havia mort. Si senzillament s'havia estirat al llit i la vida l'havia abandonat. A Angulema, va desfogar la seva pena serrant troncs en la seva feina al bosc, i al cafè la submergia en aigua bruta. Esperava que canviés la situació a Espanya, però la situació no va canviar, i això el va fer anar a parar aquí, on va esperar tranquil·lament com a treballador estranger que algun dia s'acabés també aquesta guerra. Va continuar fent la mateixa feina al mateix lloc, però d'un dia per l'altre va deixar de ser un treballador estranger i es va convertir en una *displaced person*. Mentre abans li preguntaven molt sovint, i de manera prou perillosa, d'on havia vingut, i ell fingia ser francès, ara li deien que si no pensava tornar aviat al lloc d'on havia vingut. Però on havia d'anar, si oficialment era una persona sense domicili propi, la primera etiqueta en molts anys que el descrivia correctament. Només hi havia un aquí i ara, però no hi havia cap lloc on anar, i un passat que havia deixat de ser una pàtria. Aquests imperialistes anticomunistes van convertir Franco en algú presentable. Això, després de la guerra i la fugida, després d'estar internat al camp i d'aquest tren, era la derrota absoluta i definitiva. Com podien acceptar, després d'haver alliberat Dachau, un camp de concentració d'estil alemany com el de Miranda de Ebro, que va funcionar fins a l'any 1947? Com havies de tornar a un lloc així?

Va esperar un quart de segle, llavors el cor fred de Franco va deixar de funcionar i Antonio es va informar sobre el parador del nínxol de sa mare a València: una placa de marbre de la millor qualitat, amb el nom, i la data, de la qual Antonio no es va assabentar fins aquell moment. Un gravat ple de ravenisses i insígnies franquistes. El seu germà s'havia encarregat de tot i segurament també s'havia cuidat que el pis no quedés buit. El veí no sabia on havien anat a parar els mobles, els llibres i els objectes personals, i per què havien gestionat l'escriptori i el despatx i Antonio no havia vist mai ni una pesseta? El que sí que quedava, un ja s'hi conformava, era una caixeta amb els objectes més personals: un retrat del pare, la foto del casament i unes quantes joies. L'anell de casament, estret i una mica esclafat després de tants anys de portar-lo, el podrien haver deixat a la difunta. Fotos de família amb els tres fills i els avis, els fills amb la mainadera suïssa. La clau de la casa del poble.

Ni tan sols confiava en sa mare, i no podia deixar de fer-se segons quines preguntes. Si realment no hi hauria hagut cap possibilitat. Si el seu pare hagués pogut sobreviure. Aquesta també era l'esperança: tornar al mort el seu nom i una tomba decent, juntament amb la mare, que és on havia de ser. I una nova placa, amb la foto del casament de tots dos.

L'olor de *Brezn* fa venir salivera a Antonio i es llepa els llavis secs mentre en recorda la crosta cruixent i els cristalls de sal. Que vols alguna cosa?, li pregunta Margot. Nosaltres també portem menjar. La mare de la companyia. Si algun dia ja no hi fos, Pau estaria perdut. La botiga s'arruïnaria.

Una olor intensa surt de la caseta de la carnisseria. Caminant per la ciutat, a Antonio sempre li feia la impressió que contínuament hi apareixien noves sucursals del negoci. Carlos li va explicar una vegada què és la contaminació lumínica, i aquestes paradetes eren una cosa similar, la boira de les carnisseries, llumets verds i

vermells en un mapa de la ciutat, te les trobes pertot arreu. De totes maneres, per molt de temps que fes que vivia fora d'Espanya, continuava preferint un entrepà de pernil abans que un panet amb *Leberkäse*.¹ Antonio remena el cap, no vol saber res d'aquestes parades, en general compra la carn a la botiga d'ultramarins de Josef.

Un cop a la setmana passeja per l'Oberlandstrasse, fa la seva ronda pels mercats i busca el seu paperet, la gent d'allà ja fa anys que ho sap i el deixen fer. Se'n va a veure la parada on encara queden uns quants dels seus antics companys de treball i els desitja *guats Geschäft*, en record dels bons temps. Al despatx encara hi ha la seva cadira giratòria amb la gastada funda verda, la gravadora i, al costat, les velles cintes amb òperes italianes i sarsueles. Maite té ben controlada la seva gent, i s'ha adaptat tan bé a la parada com si hagués crescut aquí. Ara els nois s'hi dirigeixen amb una galanteria confiada, però només perquè saben que, en cas de necessitat, es veu amb cor de tragar ella mateixa les caixes. Una altra persona intel·ligent que es va convertir en treballadora per pròpia iniciativa. Antonio l'havia enviat durant mig any a Milà i durant mig any més a París. Allà havia après a convertir-se en una dura negociadora i a adoptar un to col·loquial i relaxat, la barreja correcta de càlcul i complaença, i si un client li demana cent vegades un descompte, li diu que el dia abans ja ha rebut regals per a mig any, i la seva encaixada és ferma. Només de vegades, quan un home li sembla arrogant, es posa furiosa, però encara hi ha el vell procurador que s'encarrega de tranquil·litzar-la. No és necessari que Antonio atengui trucades telefòniques, diu ella, però de vegades cal mantenir converses agradables amb antics proveïdors, i quan cal parlar en francès, ella s'alegra que ell se'n pugui encarregar. En una placa elèctrica hi ha un cafè, però el troba massa fort, s'ha convertit en un meridional descafeïnat, i prefereix prendre's el cafè a la parada de Weihrauch, i de vegades fins i tot s'hi menja un *Leberkäse*. L'estació

1. Literalment, 'formatge de fetge'.

i els mercats, les claraboies, les bigues d'acer, l'austera lleugeresa dels edificis dels anys cinquanta, aquí és on floreix enmig de l'entramat de llengües estrangeres i el soroll d'activitat, la remor seca de les maletes, el brunzit dels carretons elèctrics portaequipatges i dels elevadors als vestíbuls, els crits i els anuncis, la llúïssor als ulls quan els braços s'obren, el ritme desigual de les passes dels qui busquen i s'afanyen, la sensualitat de la fruita i la verdura, dels pastissos acabats de fer i de les revistes de molts colors. La sensació d'amplitud. La sensació de possibilitats.

S'han quedat aturats davant de la caseta de la carnisseria, i Margot li dirigeix una mirada interrogativa. Beu massa poc, Carlos sempre ho critica. Una aigua potser. Amb gas o sense? Però què dic, exclama Margot. Sempre sense.

L'amplitud és realment només una sensació. La visió de l'horitzó queda bloquejada per la façana de vidre que hi ha per damunt de les vies. Les línies i les superfícies es desfan. Antonio ja no pot desenredar el garbuix de varetes de finestra, columnes, cables, catenàries i pantògrafs. Ha observat tota la vida aquestes coses i sap l'aspecte que tenen. Ara el que cal és treure aquesta història a la llum. Carlos és al costat del tren, amb unes ulleres de sol negres com les d'un cec. On és l'equipatge? La veu d'Antonio amb prou feines se sent enmig dels anuncis dels altaveus.

Ja és tot a dins, avi. Les dents brillen. Un altre tren com aquest passa ràpidament per la seva memòria, de pressa i per un instant, les mateixes dents mosseguen un *steckerlfisch*, llavors la seva incisiva encara no s'havia trencat, amb la felicitat dels infants a les comisures dels llavis, aquest nen sempre s'ho menjava tot, el peix amb espines, les pomes amb el cor, les cireres amb el pinyol. Eren els bons anys, els millors, les tardes amb Carlos, no sense problemes, però era agradable tenir-lo, i Margot el deixava fer, agraïda. A més, el nen va ser per a ell la màxima felicitat. Feia que la seva gent s'afanyés per poder tancar la parada puntualment. Els col·legues italians se'n burlaven i l'anomenaven *mamma*, però per a ell això

era un elogi. S'emportava el nen a l'estació i al Centro Español, amb Carlos va viure els anys que no havia pogut viure amb Pau, potser n'estàs més que del teu propi fill, i quan hi penses t'agafa calor de pura vergonya.

Ja no pots mirar tan de pressa, avi.

No, ja no pot mirar tan de pressa.

Pujar. Les portes es tanquen. Es resigna a rebre l'ajuda de Margot, que li agafa la mà i el fa pujar al tren, i la de Carlos, que l'empeny per darrere. Però la veritat és que entre tots dos li faciliten el fet de pujar al tren.